HE laiksi eläinten hyvinvoinnista

Kansainvälistä vertailua keskeisistä eläintenpitoon liittyvistä säännöksistä

Muistio eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 11.1.2023

Lypsylehmien ja hiehojen pito parsinavetoissa sekä ulkoilun järjestäminen

Parsinavetat

Lakiesityksessä kiellettäisiin uusien parsinavetoiden rakentaminen. Lain voimaan tullessa toiminnassa olevassa navetassa saisi jatkossakin pitää lypsylehmiä ja -hiehoja jatkuvasti kytkettynä. Niissä olevien parsipaikkojen määrää ei kuitenkaan saisi lisätä navettaa laajennettaessa tai peruskorjattaessa. Investointitukea ei ole enää vuoden 2019 alusta lähtien myönnetty sellaisten navetoiden rakentamiseen, joissa lehmiä pidetään kytkettynä. Tiettävästi uusia parsinavetoita ei ole juurikaan rakennettu viime vuosien aikana.

Vuonna 2020 parsinavetta oli noin 3 300 tilalla, joka oli 62 % kaikista maitotiloista. Lypsylehmistä parsinavetoissa oli 38 % koko lehmämäärästä. Kantar TNS Agri Oy:n ennusteen mukaan vuonna 2027 86 % lypsylehmistä pidetään pihatoissa parsinavetoiden sijaan ja arviolta noin 65 % navetoista on pihattoja.

Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa uusien parsinavetoiden rakentaminen on kiellettyä. Ruotsissa ei ole säädetty siirtymäaikaa parsinavetoista luopumiselle. Tanskassa siirtymäaika parsinavetoista luopumiselle päättyy vuonna 2027 ja Norjassa vuonna 2034.

Ulkoilu

Lakiesityksessä nautojen suojelua koskevaa valtioneuvoston asetusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että kytkettynä pidettävien lypsylehmien ja –hiehojen jaloitteluvelvollisuutta pidennettäisiin nykyisestä 60 päivästä 90 päivään. Valmistelun yhteydessä on myös linjattu, että tulevalla rahoituskaudella uusien pihattojen rakentamiseen ei enää myönnetä investointitukea, ellei pihaton yhteydessä ole käytettävissä jaloittelutarhaa tai laidunta.

ProAgrian tuotosseurantaan kuuluvista tiloista (jotka edustavat 73 % suomalaisista lypsykarjatiloista) 58 % laidunsi eläimiään kesällä 2021. Toisaalta 24 % tiloista piti eläimensä ympäri vuoden sisällä ilman jaloittelua tai laidunnusta. 10 % tiloista laidunsi eläimiään kesällä ja järjesti eläimille jaloittelua talviaikaan.

Ruotsissa kaikkien yli kuuden kuukauden ikäisten lypsylehmien ja –hiehojen on päästävä kesäaikaan laitumelle vähintään 2-4 kuukauden ajaksi. Tanskassa kytkettynä pidettävien lypsylehmien on päästävä laitumelle vähintään 150 päivän aikana kesäaikaan. Norjassa lypsylehmien- ja hiehojen on päästävä laitumelle vähintään kahdeksi kuukaudeksi kesäaikaan. Jos laidunta ei voida järjestää, on järjestettävä jaloittelu tarhassa.

Emakoiden ja ensikoiden pito tiineytyshäkeissä

Lakiesityksen mukaan tiineytyshäkkien yli kahdeksan päivää kestävä käyttö kiellettäisiin 12 vuoden siirtymäajalla. EU:n komissio on luvannut säännellä häkeistä luopumista EU-tasolla vuoden päästä julkaistavassa asetusluonnoksessa.

Ruotsissa ja Norjassa tiineytyshäkkien käyttö on kielletty. Tanskassa tiineytyshäkkien yli kolme päivää kestävä käyttö kielletään vuoden 2035 alusta alkaen. Uusissa sikaloissa vastaavaa säännöstä on pitänyt

noudattaa vuodesta 2015. Alankomaissa tiineytyshäkin käyttö on sallittua neljän päivän ajan ja Itävallassa 10 päivän ajan siemennyksen jälkeen. Saksassa tiineytyshäkeistä luopumiselle säädetty siirtymäaika päättyy vuonna 2029.

Emakoiden ja ensikoiden pito porsitushäkeissä

Lakiesityksessä kiellettäisiin uusien kiinteiden porsitushäkkien rakentaminen ja käyttöönotto lain tultua voimaan. Peruskorjauksen tai sikalan laajennuksen yhteydessä porsitushäkkien määrää ei saisi lisätä. Porsitushäkeistä luopumiseen on kannustettu eläinten hyvinvointikorvauksen ja investointitukien muodossa, mikä on nopeuttanut merkittävästi siirtymistä vapaaporsitukseen. Tällä hetkellä tuotannosta noin 35 % voidaan arvioida olevan vapaaporsituksessa. EU:n komissio on luvannut säännellä häkeistä luopumista EU-tasolla vuoden päästä julkaistavassa asetusluonnoksessa.

Ruotsissa ja Norjassa emakoiden ja ensikoiden pito porsitushäkeissä on kielletty. Tanskassa ja Alankomaissa porsitushäkkien käyttöä ei ole kielletty. Saksassa tulee vuonna 2036 voimaan säännös, jonka mukaan porsitushäkin käyttö on sallittu vain viiden päivän ajan porsimisen yhteydessä.

Jatkuvan juomaveden vaatimus

Lakiesityksen mukaan nisäkkäiden ja lintujen pysyvissä pitopaikoissa olisi oltava jatkuvasti vettä eläimen saatavilla. Poikkeuksista tähän pääsääntöön säädettäisiin pykälässä. Lisäksi asetustasolla määriteltäisiin ne pitomuodot, joissa jatkuvan vedensaannin vaatimus olisi kohtuutonta järjestää.

Maa- ja metsätalousministeriön tiedossa ei ole, että vertailumaiden lainsäädännössä säädettäisiin kaikkia nisäkkäitä tai lintuja koskevasta jatkuvan vedensaannin vaatimuksesta.

Kipua aiheuttavat toimenpiteet

Lakiesityksen mukaan kipua aiheuttavissa toimenpiteissä olisi käytettävä kivunlievitystä, ellei kyse ole lievästä ja hetkellisestä kivusta tai hätätilanteesta. Valmistelun aikana keskusteluun on noussut etenkin vasikoiden nupoutuksessa ja porsaiden kastraatiossa tarvittava kivunlievitys. Kivunlievityksen muodosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Vasikoiden nupoutus

Hallituksen esityksessä vasikoiden nupoutuksessa edellytettäväksi kivunlievitykseksi on linjattu eläinlääkärin antama rauhoitus, paikallispuudutus ja tulehduskipulääkityksen käyttö. Ehdotusta kannatettiin lausuntokierroksella.

Ruotsissa ja Tanskassa vasikan nupoutuksessa on käytettävä eläinlääkärin tekemää paikallispuudutusta, mutta vasikan rauhoitusta ei edellytetä. Norjassa nupoutuksen saa tehdä vain eläinlääkäri.

Porsaiden kastraatio

Lakiesityksessä tuotantoeläimenä pidettävien porsaiden kirurginen kastraatio kiellettäisiin 12 vuoden siirtymäajalla. Asetuksella säädettäisiin porsaiden kastraatiokiellon siirtymäaikana edellytettävästä kivunlievityksestä. Lain voimaan tullessa porsaiden kirurgisen kastraation yhteydessä olisi käytettävä tulehduskipulääkettä. Neljän vuoden kuluttua lain voimaantulosta kivunlievityksenä olisi lisäksi käytettävä paikallispuudutusta.

Maa- ja metsätalousministeriön tietojen mukaan kirurgista kastraatiota ei ole kieltänyt mikään muu maa. Ruotsissa ja Tanskassa porsaiden kastraatiossa on käytettävä paikallispuudutusta ja tulehduskipulääkettä. Norjassa kastraation saa tehdä vain eläinlääkäri paikallispuudutusta ja tulehduskipulääkitystä käyttäen. Saksassa ja Alankomaissa porsaiden kastraation saa tehdä vain nukutuksessa ja tulehduskipulääkitystä käyttäen. Alankomaissa 70 % karjuista kasvatetaan täyskarjuina. Belgiassa porsaille on annettava tulehduskipulääkettä kastraation yhteydessä. Belgiassa 10 % karjuporsaista immunokastroidaan.

Täyskarjukasvatus tai immunokastraation käyttö eivät estä sianlihan tai sianlihatuotteiden vientiä, kunhan tuotteisiin ei päädy karjunhajuista lihaa. Immunokastraatiorokote on hyväksytty yleisesti käyttöön useimmissa maailman maissa, kuten esimerkiksi Kiinassa, Etelä-Koreassa, Japanissa, Thaimaassa ja Yhdysvalloissa. Australiassa on pitkä kokemus immunokastraation käytöstä ja lihan viennistä esimerkiksi Hong Kongiin, Malesiaan ja Singaporeen.

Turkistarhaus

Lakiesityksen liitteessä 1 on lueteltu nykyisin turkiseläimenä pidetyt eläinlajit tuotantoeläiminä sallittujen nisäkkäiden listalla. Näin ollen lakiesityksessä mahdollistetaan turkiseläinten pito tuotantoeläimenä jatkossakin.

Euroopassa on turkistarhaus kielletty useimmissa maissa. Fifurin mukaan merkittäviä tuottajamaita nykyisin ovat Kreikka, Espanja, Puola, Liettua ja Ruotsi.

Euroopan maista turkistarhauksen ovat kieltäneet UK vuonna 2000, Itävalta 2005, Makedonia 2014, Slovenia 2016, Luxembourg 2018, Kroatia 2018, Serbia 2019, Tsekki 2019 ja Alankomaat 2020. Tänä vuonna turkistarhauksen ovat kieltäneet Malta, Irlanti ja Italia. Siirtymäajalla voimaan tulevia kieltoja on säädetty: Belgia 2023, Norja 2025, Slovakia 2025, Viro 2026, Bosnia ja Herzegovina 2028, Latvia 2028.

Ruotsissa ei enää pidetä kettuja eikä chinchilloja tiukkojen eläinten pidolle säädettyjen vaatimusten takia. Saksassa ja Sveitsissä ei liioin enää pidetä turkiseläimiä eläinten pidolle säädettyjen vaatimusten takia. Tanskassa kettujen ja supikoirien pito turkiseläimenä on kielletty. Minkkien osalta voimassa oli covid-19 epidemian takia säädetty väliaikainen tarhauskielto, joka päättyi vuoden 2022 lopussa. Espanjassa uusien minkkitarhojen perustaminen on kielletty.

EU-lainsäädäntö

Komissio valmistelee EU:n eläinten hyvinvointilainsäädännön kokonaisuudistusta (pl. koe-eläimet). Tavoitteena uudistaa lainsäädäntö ottamalla huomioon uusin tieteellinen tutkimus, laajentaa soveltamisalaa, helpottaa lainsäädännön toimeenpanoa sekä varmistaa eläinten korkeampi hyvinvoinnin taso. Tätä varten komissio on teettänyt nykylainsäädännön arvioinnin (Fitness Check) ja pyytänyt Euroopan elintarviketurvallisuusvirastolta (EFSA) lausuntoja eläinten hyvinvoinnista tuotantoeläinten pidossa, teurastuksen sekä kuljetuksen yhteydessä. Komissio on valmistelemassa lainsäädäntöä häkkien käyttökieltoa EU-kansalaisaloitteen (End the cage age) pohjalta. Kielto koskisi siirtymäajalla munivia kanoja, emakoita, vasikoita, kaneja, kananuorikoita, broileriemoja, munivien kanojen emoja, viiriäisiä, ankkoja ja hanhia. EU:n eläinten hyvinvointilainsäädäntöön on tarkoitus uutena lisätä myös säännöksiä kaupallisesti pidettävien kissojen ja koirien hyvinvoinnista. Komissio haluaa puuttua erityisesti koirien ja kissojen pentutehtailuun sekä nettikauppaan. Valmisteilla on komission mukaan uuden lainsäädännön vaikutusarvio sekä neljä EU-asetusehdotusta: kuljetus, lopetus, eläinten hyvinvointimerkintä sekä eläinten pito. Nämä valmistuvat tämän vuoden lopulla.